

Var kommer informationen ifrån?

Fornminnesinformationen kommer huvudsakligen från inventeringar och arkeologiska undersökningar. En stor del av informationen har registrerats i samband med den fornlämningsinventering som utfördes i Riksantikvarieämbetets regi i olika omgångar från 1938 fram till 2002.

Idag är det främst museer, organisationer och aktörer som arbetar med arkeologiska utredningar och undersökningar som rapporterar in ny information. Riksantikvarieämbetet tar inte mot någon information direkt från allmänheten utan vill att länsstyrelsen eller en arkeologisk aktör gör en bedömning och sedan anmäler in nya lämningar till oss.

Händelser

Längst ned i lämningens objektpresentation finns *händelser*. Händelser innehåller information om exempelvis inventeringar eller arkeologiska undersökningar som på något sätt påverkar en lämning. Det kan också röra sig om olika typer av beslut som fattats av en myndighet och som berör en lämning. En händelse i FMIS utgör ett avslutat skeende som gör att ett RAÄ-nummer skapas eller förändras.

Följande händelser kan finnas kopplade till en lämning:

Beslut enligt KML

Här anges olika beslut som länsstyrelsen fattar gällande fornlämningar och fornfynd som återfinns under 2 kapitlet i Kulturmiljölagen.

Händelser

Slutredovisning	
Undersökningstyp	Arkeologisk utredning
Ansvarig organisation	Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen
Diarienummer	321-4346-2009
Utförarens beteckning	09078
Undersökningsdatum	2009-10-26

Beslut enligt KML	
Beslutstyp	Arkeologisk utredning enligt 2 kap. 11§ KML
Beslutande myndighet	Länsstyrelsen, Stockholm
Diarienummer	431-09-47657
Beslutsdatum	2009-09-16

Registrering	
Registrerande organisation	Riksantikvarieämbetet
Registreringsdatum	2010-02-09
Koordinatsystem	RT90 2,5 gon V
Medelfel, fältfångst	10
Osäker utbredning	Ja
Osäker position	Nej
Kommentar	Införd i FMIS utifrån shape-fil bifogad slutredovisningsblankett RAÄ dnr 321-4346-2009.
Kvalitetshöjd	Nej
Fritext granskad	Nej

- Ansökan om handräckning enligt 2 kap. 22§ KML,
- Antikvarisk kontroll enligt 2 kap. § 12 KML
- Arkeologisk förundersökning enligt 2 kap. 13§ KML,
- Befrielse från kostnadsansvar enligt 2 kap. 14§ KML,
- Beslut om anmälan om brott enligt 2 kap. 21§ KML,
- Ersättning enligt 2 kap. 15§ KML,

- Ersättning för skydd och vård enligt 2 kap. 7§ KML,
- Fastställelse av gränser för fornlämningsområde enligt 2 kap. 2§ KML
- Fornlämningsförklaring enligt 2 kap. 1 a § KML
- Fyndfördelning enligt 2 kap. 17§ KML,
- Inlösen enligt 2 kap. 16§ KML,
- Skydd och vård enligt 2 kap. 7§ KML,
- Skyddsföreskrifter enligt 2 kap. 9§ KML,
- Arkeologisk undersökning enligt 2 kap 13§ KML,
- Arkeologisk utredning enligt 2 kap. 11§ KML,
- Tillstånd att rubba, ändra, ta bort fast fornlämning enligt 2 kap. 12§ KML,
- Tillstånd till användning av metallsökare enligt 2 kap. 20§ KML,
- Tillsvidareföreskrifter enligt 2 kap. 23§ KML.}
- Undersökning av fornlämning enligt 2 kap. 8§ KML

Arkeologisk undersökning

Händelsen *Arkeologisk undersökning* anger vilken typ av undersökning som har utförts på fornlämningen, om uppgifter om detta finns. Dessutom anges bl.a. ansvarig organisation, ansvarig person och undersökningens datum. Upplysningar om arkeologiska undersökningar finns i de flesta fall endast i beskrivningen. Detta beror på att största delen av informationen i FMIS kommer från en äldre databas där uppgifter om arkeologiska undersökningar endast förekom i just beskrivningen. I de fall en rapport har inkommit till Riksantikvarieämbetet och denna har registrerats i FMIS finns den informationen under Referenser.

Arkeologiska undersökningar delas in i tre olika typer:

Arkeologisk utredning innefattar förberedande kart- och arkivstudier över ett större område där det planeras ett markgrepp. Därefter genomförs en specialinventering av området och i vissa fall grävs även mindre sökschakt. Utredningens syfte är att fastställa förekomsten av fornlämningar inom utredningsområdet och därmed vara ett beslutsunderlag för länsstyrelsen. Om länsstyrelsen därefter fattar ett beslut om exploatering inom ett område där fornlämningar förekommer följs utredningen av en förundersökning.

Arkeologisk förundersökning är nästa steg efter en utredning och syftar till att avgränsa fornlämningens utbredning och klargöra lämningens karaktär och struktur. Här gäller det att få en bra kännedom om lämningen så att länsstyrelsen kan göra en bedömning om lämningen ska bevaras eller inte. Om byggplanerna fullföljs används förundersökningens resultat till grund för planeringen av en arkeologisk undersökning. Om förundersökningen dock endast påvisar sporadiskt förekommande lämningar, eller att en arkeologisk undersökning inte bedöms kunna ge ytterligare information om fornlämningen, kan förundersökningen vara det avslutande steget i det arkeologiska fältarbetet.

Arkeologisk undersökning är den avslutande undersökningen och dokumentationen av en lämning. Inför grävningen utarbetas en plan utifrån förundersökningens resultat. I undersökningsplanen beskrivs metoder, ambitionsnivå, tidsåtgång och kostnader. Där presenteras även de frågeställningar som man hoppas att resultatet från undersökningen ska ge svar på. Vid undersökningen används oftast mer förfinade grävmetoder och analyser för att klargöra vilka verksamheter som förekommit på platsen samt när och hur länge dessa aktiviteter pågick. Detta är oftast den mest kostsamma undersökningen och många gånger måste arkeologen göra grova prioriteringar, vilket medför att vissa delar av lämningen undersöks noggrannare än andra delar.

Slutredovisning

Slutredovisning är en kort beskrivning av vad en arkeologisk undersökning resulterat i. Den sammanställs av undersökande organisationen och skickas till Riksantikvarieämbetet.

Inventering

Inventering är när en arkeolog är ute och letar spår efter lämningar synliga ovan mark. Varje lämning som påträffas beskrivs sedan ingående och dess läge prickas in på en karta. Inventering indelas i olika typer beroende på när eller hur de genomförs såsom:

Annan inventering anger den typ av inventering som inte passar in under någon av de övriga.

Förstagångsinventering är den inventering som genomfördes i Riksantikvarieämbetets regi under åren 1938-2002. Inventeringen gjordes över hela Sverige utom delar av fjällvärlden.

Förstudie innefattar en förberedande sammanställning utifrån kartor och olika handlingar som berör inventeringsområdet.

Miljökonsekvensbeskrivning (MKB) används för att få en helhetssyn av den miljöpåverkan som en planerad verksamhet kan medföra. I Sverige är det lag på att man ska göra en MKB i alla verksamheter som påverkar miljön.

Revideringsinventering genomfördes i Riksantikvarieämbetets regi och pågick under åren 1974-2002. Eftersom fornlämningsbegreppet hade kommit att vidgas sedan förstagångsinventeringen fanns ett behov av en kompletterande inventering.

Skog- och Historia inventering har bedrivits sedan mitten av 1990-talet i samverkan mellan kulturmiljövården och skogsvårdsorganisationen. Syftet med inventeringarna är att registrera nya lämningar i skogsmark.

Specialinventering utförs vid tillfällen när det behövs en mer detaljerad bild av fornlämningarnas täthet inom ett område eller när man vill få en bättre förståelse för en viss lämningstyp. Utgör ofta ett delmoment i en särskild utredning.

Utredning steg 1 utan KML-beslut är en enklare typ av utredning som görs utan markingrepp inom ett område. Eftersom inget markingrepp görs behövs inget beslut från länsstyrelse.

Besiktning

Besiktning är när en arkeolog besöker och granskar en lämning eller utför en antikvarisk kontroll vid markarbeten i fornlämningsens närområde, eller då lämningen rapporterats blivit skadad.

Anmälan

Anmälan kan utgöras av en nyanmälan eller en ändringsanmälan. Vid nyanmälan kommer uppgifter om en nyupptäckt lämning in till Riksantikvarieämbetet. Därefter registreras uppgifterna in i FMIS och lämningen tilldelas ett RAÄ-nr. En ändringsanmälan innebär att en redan registrerad lämning berörs av en förändring av något slag.

Annat beslut

Annat beslut innefattar beslut om t ex vård och skyltning av fornlämningar och beslut som är fattade enligt annan lagstiftning än Kulturmiljölagen såsom Miljöbalken och Plan- och bygglagen. Informationen omfattar även beslutande myndighet, diarienummer, beslutsdatum och giltighetstid. Dessa typer av beslut är dock ovanliga i FMIS eftersom de i de flesta fall inte påverkar informationen.

Registrering

Registrering syftar på registreringen i FMIS och anger vem som har gjort registreringen, när den gjordes samt en kvalitetsmärkning av underlagsmaterialet för registreringen. Viss information syns endast om man är inloggad i Fornsök. Informationen fördelar sig på följande rubriker:

Registrerande organisation anger vilken organisation som utfört registreringen.

Registreringsdatum anger det datum då registreringen gjordes i FMIS.

Koordinatsystem anger om det är SWEREF 99 TM eller något annat system som använts vid inmätningen. SWEREF 99 TM är det referenssystem som allmänna svenska kartor baseras på.

Mätmetod anger aktuell metod för inmätning av lägesbestämning och avgränsning av lämning. De metoder som kan användas är DGPS, GPS, Manuell inprickning, RTK eller Totalstation.

- GPS (Global Positioning System) är ett system för satellitnavigering som drivs av USA:s militär. Satelliter sänder ut radiosignaler så att mobila enheter kan bestämma sin geodetiska position. Noggrannheten i positionen är 5-10 m.
- RTK (Real Time Kinematic) är en mycket mer noggrann mätmetod än vanlig GPS. Metoden innebär att man jämför mottagarens position med en känd punkt, så kallad relativ mätning. Minst två mottagare behövs och man måste ha kontakt med minst fyra gemensamma satelliter. Resultatet har centimeter-noggrannhet.
- DGPS (Differentiell GPS) är det svenska GPS-systemet som baseras på en vidareutveckling av GPS med markstationer som ger en noggrannare positionering. Billigare GPS-mottagare brukar dock inte ha stöd för DGPS. DGPS har en noggrannhet på 0,5–2 meter.
- Totalstation är ett digitalt avvägningsinstrument med inbyggd längdmätare (EDM). Detta instrument används ofta för mätning i samband med byggprojekt men även vid arkeologiska undersökningar.
- Om DGPS, GPS, RTK eller Totalstation används i kombination med linjal-inmätning på kartan anges mätmetoden som manuell inprickning. Samma sak gäller för objekt som blivit inmätta med DGPS, GPS, RTK eller Totalstation men som förts in i FMIS utifrån angivna koordinater eller kartmarkering i en rapport.

Medelfel, fältfångst anger det medelfel som uppstått vid inmätning av lägesbestämning för och avgränsning av lämning. Avser det medelfel som genereras av t.ex. GPS.

Osäker utbredning innebär att en lämning inte är synlig ovan mark och därmed har svårbestämbart eller osäker begränsning, t.ex. boplatser och överodlade fornminnen.

Osäker position används när:

- GPS-mottagningen varit så dålig att lägesangivelsen för lämningen inte är tillförlitlig eller om motsvarande problem har uppstått vid manuell inmätning
- lämningar är registrerade som uppgift om eller som fyndplats
- tidigare registrerade lämningar inte har återfunnits
- undersökta och borttagna lämningar som inte varit registrerade tidigare har en osäker lägesangivelse.

Kommentar kan t.ex. handla om tekniska problem avseende geometri, dvs. inmätning på karta. Det kan t.ex. röra sig om dålig satellitmottagning vid inmätningstillfället. Den vanligaste kommentaren berör historik och kvaliteter för digitaliseringen av beskrivningen.

Kvalitetshöjd innebär att det aktuella objektet/numret har redigerats efter den automatiserade konverteringen från den äldre databasen till FMIS. Konverteringen kunde inte hantera all information och därför har vissa kvalitetshöjningar behövt göras i efterhand.

Fritext granskad innebär att den text som finns i fälten Terräng, Orientering och Beskrivning, och som konverterats från den äldre databasen till FMIS, har kontrollerats, redigerats och vid behov uppdaterats.